ĶĪPSALAS VIETZĪMES

Ķīpsalā pilsētas dunu nomaiņa miers, un katra iela glabā kādu stāstu. Iepazīsti salas dārgumus, cilvēkus un viņu iemīļotās vietas!

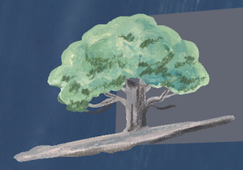
1 Netālu no Swedbank ēkas redzama celtne ar tornīti, bet tikai retais zina, ka tā ir **Rīgas jahtkluba** (1879) ēka. /Balasta dambis 1/

2 **Balasta dambis**, kas izbūvēts 18. gs. beigās, reiz kalpoja kuģu balasta izkraušanai un līdz 20. gs. 70. gadiem bija galvenā iela Ķīpsalā. Šodien tas ir romantiskākais pastaigu maršruts ar skatu uz Vecrīgu.

3 No Ķīpsalas paveras viens no Rīgas ikoniskākajiem skatiem – **Vanšu tilts** ar Vecrīgas siluetu fonā. Rītausmā un saulrietā šis skats iegūst īpašu burvību.

4 **Ķīpsalas pludmale** ir viena no oficiālajām Rīgas peldvietām, kas te atradās arī 20. gs. sākumā. Ziemas mēnešos tā tika pārveidota par hokeja laukumu, kur spēlēja Rīgas airētāju kluba komanda. Padomju gados šeit uzbūvēja sporta peldētavu "Dinamo", kas tika nojaukta, sākot Vanšu tilta celtniecību.

5 1945. gadā Latgales podnieks Staņislavs Kaļva Ķīpsalā iekārtoja darbnīcu. Vēlāk tā tika iekļauta kombinātā "Māksla" un kļuva par radošo centru, kur mākslinieki apvienoja latvisko tradīciju ar moderniem eksperimentiem, **Ķīpsalas keramiķiem** gūstot starptautisku atzinību. /Balasta dambis 34/

Brīvības piemineklis Ķīpsalā? M. Siliņš metu konkursā iesniedza savu vīziju par Brīvības pieminekli "Svētkalns" ar ozolu un svētuguni Balasta dambja sākumā.

6 20. gs. sākumā Ķīpsalā dzīvoja **Sēļu dzimta**, kuras bagātība sakņojās zivju tirdzniecībā un pārstrādē. Balasta dambja pagalmā tika uzbūvēta konservu ražotne. Dzimtas ēka celta pēc arhitekta Jāņa Alkšņa projekta ar plašiem dzīvokļiem, ko rotāja greznas podiņu krāsnis un griestu dekori. /Balasta dambis 38/40/

7 Ķīpsalnieku iecienīta pieturvieta ir pašapkalpošanās lete "**Dabas veltes**" ar lauku labumiem no saimniecības "Mežkūzmas". Uz letes ikreiz sagaida pārsteigums – svaigi dārzeņi, ziedi, tējas un stādi, atkarībā no sezonas. /Mazais Balasta dambis 2/

8 **Žaņa Lipkes memoriāls** ir piemiņa drosmei un cilvēcībai. Muzejs atklāj stāstu par Ķīpsalas zvejnieku Žani Lipki un viņa ģimeni, kas Otrā pasaules kara laikā glāba ebrejus no nāves. /Mazais Balasta dambis 9/

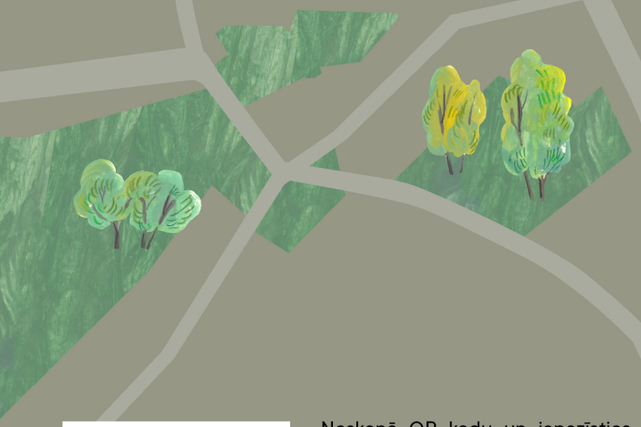
Ķīpsalā saglabājušās autentiskas 19. un 20. gs. sākumā celtas koka ēkas. Ar paaudzēs izlolotiem piemājas dārziem katra no tām glabā stāstus par rēderiem, zvejniekiem, mākslinieki em un Latvijas inteliģenci, kas baudīja lauku mieru un 20. gs. 30. gadu bohēmu. Vairākas ēkas un visa Ķīpsalas vēsturiskā apbūve ir **valsts aizsargājamie pieminekļi**.

Ķīpsala radusies, saplūstot kopā vairākām salām.

Ķīpsalas nosaukums radies 17. gs. par godu **zvejniekam Ķīpim**.

Noskenē QR kodu un iepazīsties ar stāstu pilno versiju. "Ķīpsalas vietzīmes" veidojuši paši ķīpsalnieki – ar cieņu, lepnumu un mīlestību pret Ķīpsalas apkaimi un tās kultūrvēsturisko mantojumu.

Ķīpsalas apkaimes biedrība

www.kipsalnieki.lv

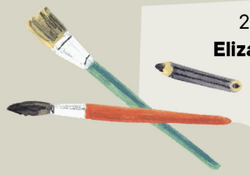
@kipsalasbiedriba

Ilustrācijas - Anna Vaivare

9 Ķīpsalā atrodas arhitektes Zaigas Gailes atjaunoto **koka māju kolekcija**: Kolekcionāra māja, Filozofu namiņš, Gata māja, Baznīcas ielas māja, Austrāļa māja, Anrija māja, Laubes māja, Gaiļu māja, Līgas māja, Briāna ielas māja, Ksenijas māja.

10 **Austrāļa māja** jeb **Ķengurmāja** atrodas Ogļu ielā 1a. Māju iegādājās Austrālijas pilsonis, kurš to bija plānojis nojaukt, taču vietējie aktīvisti pret to iebilda un māju nopirka. Jaunais īpašnieks humoristiskai piemiņai uzstādīja uz jumta tēlnieka Gļeba Panteļejeva veidotu bronzas ķengura skulptūru.

11 Ēku Ogļu ielā 2a uzcēla **Matīss Siliņš** - pirmais latviešu kartogrāfs, "Latviešu Indriķa hronikas" tulkotājs, Rīgas Latviešu biedrības Etnogrāfiskā brīvdabas muzeja vadītājs, Triju Zvaigžņu ordeņa kavalieris. Māja sākotnēji tika uzbūvēta Remtē, tad izjaukta, sanumurēta un pa dzelzceļu pārvesta uz Rīgu. /Ogļu iela 2a/

20. gs. vidū Ogļu ielā 2a dzīvoja mākslinieki **Elizabete un Voldemārs Medņi**. Viņu mājoklī pulcējās gleznotāji, kuri bija izslēgti no Mākslinieku savienības, mājai kļūstot par brīvās mākslas patvēruma oāzi.

12 Vai zināji, ka Ķīpsalā atrodas divas ēkas, kas **atvestas no Rīgas centra**? No nojaukšanas izglābta 19. gs. vidus klasicisma dzīvojamā ēka Baznīcas ielā 18 un pārcelta uz Balasta dambi 60. Otra ēka ir 18. gs. otrās puses baroka stila guļbūve, kas pārvietota no A. Briāna ielas 11 uz Ogļu ielu 8.

20 1913. gadā uzcelta ēka nacionālā romantisma stilā, kuras projektu izstrādājis arhitekts Oskars Bārs pēc kokbrāķētāja Magnusa Uppaņa pasūtījuma. Uppaņu dzimtai vēl joprojām pieder šī ēka. Tajā dzīvojis Valentīns Pāvuls – pazīstams ūdenslīdējs, gleznotājs un skolas Kanādā dibinātājs. Viņa bērnības atmiņas par Ķīpsalu apkopotas grāmatā "Neptūna kalps". /Enkura iela 1/

21 1912. gadā Jānis Purmalis, viens no tā dēvētajiem "zemnieku rēderiem", ziedoja daļu savas zemes **brīvprātīgo ugunsdzēsēju depo** celtniecībai, kas tika uzbūvēts par ziedojumiem. Te vietējie iedzīvotāji darbojās kā brīvprātīgie ugunsdzēsēji, bet Dāmu komiteja organizēja sarīkojumus. /Enkura iela 7/

1938. gadā Enkura ielā 7 uzcēla modernu savrupmāju no tolaik inovatīva materiāla – dzelzsbetona. Pēc vairākiem gadu desmitiem, 20. gs. 90. gados, ēkā mita muzikoloģe **Ligita Viduleja**, viena no latviešu filmu mūzikas žanra pamatlicējām, un viņas meita **Anna Viduleja**, filmas "Homo Novus" režisore.

30 **Islandes skvērs** savu nosaukumu ieguva 2011. gadā par godu Islandei – pirmajai valstij, kas 1991. gadā atzina Latvijas neatkarības atjaunošanu. Te atrodas 2004. gadā triju Baltijas valstu premjeru iestādītas liepas.

31 **Riga Islande Hotel** ēka sākotnēji bija iecerēta kā studentu kopmītnes Rīgas Politehniskā institūta studentu pilsētiņā. Vēlāk nepabeigtā celtne tika pārbūvēta par viesnīcu. /Ķīpsalas iela 2/

13 19. gs. otrajā pusē dibināta **Ģipša fabrika** – sākotnēji kā Paula Bēma ģimenes uzņēmums, kas ražoja krāsns podiņus, krītu un ģipsi (viens no podiņu krāsns paraugiem apskatāms Jaunmoku pilī). 20. gs. 30. gados šeit izgudroja reģipsi, ko sākotnēji sauca par rīģipsi, nosaukumā apvienojot "Rīgu" un "ģipsi". Otrā pasaules kara laikā fabrika nacionalizēta, bet padomju gados tās telpās darbojās armijas veļas mazgātava. 21. gs. fabrikas teritorija pārtapusi par modernu dzīvojamo ēku kvartālu. Ēkas 1.stāvā atrodas **Fabrikas restorāns**, kur iespējams pavakariņot ar skatu uz Daugavu un Vecrīgu. /Balasta dambis 70/

14 Ķīpsalā glabājas industriālais mantojums – divi fragmenti no kādreizējā **pontonu tilta**. Tie šeit nonāca 1980. gada sākumā, kad tiltu nojauca, uzbūvējot Vanšu tiltu.

15 Nams Ģipša ielā 1 glabā stāstu par vienu no senākajām Ķīpsalas dzimtām – **Nariņiem**, kas dēvēti par Baltijas lašu karaļiem. /Ģipša iela 1/

16 Vai zināji, ka spēlfilmas "**Suņu vīrs un Tille**" vairākas epizodes tika filmētas Ogļu ielā 28? Šī koka māja un Ķīpsalas ainas kļuva par burvīgu fonu filmai. Ēka uzcelta 1902. gadā pēc arhitekta Jāņa Alkšņa projekta un ir 20. gs. sākuma eklektisma piemērs. 20. gs. 20. gadu beigās te dzīvoja dzejnieks **Fricis Jānis Gulbis** (pseid. Jānis Trimda, Vilis Veldre), kura darbi atspoguļo saikni ar lauku vidi, dabu un vienkāršo cilvēku ikdienu. /Ogļu iela 28/

Nostāsti liecina, ka šahists Jānis Liepiņš (Salacietis), pēc peldes Daugavā, izgudrojis šaha atklātnes variantu, kura nosaukums **"Ķīpsalas steķu gambīts"**. Ar šo aso spēli viņš guva daudz uzvaru, pat pieveicot bijušo lielmeistaru Maksi Eivi.

22 Starp dzīvojamajām mājām paslēpies **Bezvainīgās Vissvētākās Jaunavas Marijas māsu kalpoņu klosteris** ar dārzu. Klosterī ik svētdienu notiek dievkalpojumi. Māsas šeit dzīvo kopš 1992. gada, rūpējas par tiem, kam klājas visgrūtāk un iesaistās Ķīpsalas kopienas aktivitātēs. /Enkura iela 9/

23 Pie **Zunda kanāla izveidojusies apkaimes zaļā zona**, kurā vēl joprojām var saplūkt Jāņu zāles un patverties no pilsētas steigas.

24 Ķīpsalā reiz atradās ēka, kas piederēja tvaikoņa "Saratov" kapteinim Aleksandram Remesam-Veicam, kura vadībā tvaikonis kļuva par "republiku uz ūdens". Viņš 1919. gadā ar to atveda Latvijas Pagaidu valdību no Liepājas uz Rīgu. /Bijusī Zvejnieku iela 10/

25 20. gs. 70. gados toreizējā vara lēma Ķīpsalā būvēt **RTU kompleksu**, sākotnēji plānojot aizņemt visu salas teritoriju. Par laimi, nepietiekamā finansējuma dēļ Ķīpsalas vēsturiskās ēkas netika nojauktas. /Ķīpsalas iela 6b/

32 Vietā, kur reiz darbojās zvejnieki un pārcēlāji, šodien rindojas jahtu masti. **Pilsētas Jahtklubā** piestāj jahtas un darbojas burāšanas skola. /Balasta dambis, pretī 36. numuram/

33 Ķīpsalas viducī starp simtgadīgām liepām un kupliem ozoliem iesēdināta arhitekta Ulda Pīlēna projektētā betona un stikla "ola". Tur mājo **Ola Foundation** - vieta, kur satiekas arhitektūra, māksla, mūzika un sarunas par cilvēku un pasauli. /Ogļu iela 12a/

Vai zināji, ka **"bute"** reiz nebija tikai zivs? Tā rīdzinieki sauca stumjamās kamanas, ar kurām ziemās pārvadāja pasažierus pāri aizsalušajai Daugavai. Kamanu stūmējs uz slidām veda līdz pat trim pasažieriem, bet "butēm" bija pat Rīgas pašvaldības izsniegti reģistrācijas numuri.

17 Ķīpsalā saglabājušās trīs arhitekta Eižena Laubes projektētās ēkas. Viena no tām ir **jūgendstila arhitektūras piemineklis** ar īpaši izteiksmīgu art deco stila eksterjeru, celta 1909. gadā kā strādnieku nams. /Zvejnieku iela 14a/

20. gs. 30. gados Ķīpsalā pie rēdera Jāņa Purmaļa un viņa kundzes Emīlijas notika slavenie **daugaviešu vakari** – saieti, kur pulcējās dzejnieki, rakstnieki, mākslinieki un domātāji.

18 Otrā E. Laubes projektētā būve Ķīpsalā celta 1910.–1912. gadā pēc kuģniecības firmas īpašnieka Kārļa Kronenberga pasūtījuma. Ēka veidota **nacionālā romantisma stilā ar norvēģu arhitektūras iezīmēm** un bija paredzēta jūrnieku atraitnēm (tāpēc mēdz dēvēt par "atraitņu māju") un kapteiņiem, ar tirgotavu pagrabstāvā un īres dzīvokļiem augstāk. Te dzīvojis arī Alberts Kronenbergs – iemīļots bērnu grāmatu autors un ilustrators ("Tuntuļu Jurītis", "Mazais ganiņš" uc.). /Zvejnieku iela 9/

19 Pirmais patstāvīgais arhitekta E. Laubes darbs Rīgā ir ēka, kas celta 1908. gadā pēc tālbraucēja kapteiņa Andreja Hugo Krauzes pasūtījuma. 20. gs. 20. gados šajā mājā dzīvojusi gleznotāja, dzejniece un rakstniece **Hilda Vīka**. Viņas gleznās un dzejā dzīvo Zunda krasti, šķībās koka mājiņas, kazas un kuģīši. /Zvejnieku iela 3/

Divas spilgtas personības no Ķīpsalas - **Milda Palēviča** un **Emīlija Purmale** 20. gs. pirmajā pusē aktīvi piedalījās sieviešu tiesību kustībā Latvijā, iestājoties par sieviešu profesionālo un civiltiesību aizstāvību. 20. gs. 30. gados viņa bija Sieviešu vēlēšanu komitejas sastāvā, organizējot sieviešu sarakstus.

26 **RTU peldbaseins** tika atklāts 1989. gadā, un to vēl līdz šim iecienījuši studenti un citi rīdzinieki. /Ķīpsalas iela 5/

27 1978. gadā celtais **Preses nams** un tipogrāfija savulaik bija nozīmīgs Latvijas preses un Atmodas centrs, bet šodien teritorija pārtop par jaunu biznesa kvartālu - modernu pilsētvidi, kur satiekas iepirkšanās, biroji un pakalpojumi. /Balasta dambis 2/

28 Swedbank ēka jeb **"Saules akmens"** ir vairāk nekā 120 metru augsta stikla augstceltne, kas kļuvusi par nozīmīgu Daugavas kreisā krasta panorāmas daļu. Pie ēkas izveidota arī publiski pieejama labiekārtota zaļā zona. /Balasta dambis 15/

29 **"Olimpia"** ir iepirkšanās centrs Ķīpsalā ar veikaliem, sporta klubu, izklaides parku un plašu ēdināšanas zonu. /Āzenes iela 5/

34 **Riverside camping** ir kempings gandrīz pašā Rīgas centrā, kur var nakšņot teltī vai kemperī, piestāt ar jahtu, doties izbraucienā ar SUP dēli, laivu vai kajaku un sasildīties saunā Zunda krastā. /Matrožu iela 12/

35 Ķīpsalas ziemeļos pilsētas panorāma pāriet ostas ainavā. No biroju ēkas **"Ostas skati"** paveras skats uz Daugavu un Rīgas ostu, bet teritoriju papildina laikmetīgās mākslas darbi un izstādes. Daugavas krastā atrodas arī **restorāns "Osta"**, kur baudīt maltīti ar skatu uz garām slīdošiem kuģiem un jahtām.. /Matrožu iela 15a/

36 Ķīpsalā atrodas ūdenssporta cienītāju tikšanās vieta – **Rīgas Sporta burāšanas centrs**, kur tiek rīkotas arī burāšanas sacensības – Rīgas kauss un kopš 2025. gada arī Ķīpsalas kauss. /Matrožu iela 15/

Ja Ķīpsalai piemistu sava garša, tā būtu asa kā **mārrutks**, smalka kā **nēģis** un spēcīga kā **smiltsērkšķis**. Vēsturiski sala bijusi dārznieku prieks – īpaši mārrutku audzēšanai. Pie Zunda kanāla reiz auga brīvi pieejams smiltsērkšķu dārzs, bet nēģi senāk bija neatņemama Ķīpsalas svētku galda sastāvdaļa.

